ירוסלב Jarosław

var DrawingManagerData = {"mapZoom":8,"mapCenter":["49.9633195032","22.8049922176"],"mapObjects":[{"title":"","type":"marker","coordinates":[["50.0279442812","22.6868891902"]]}]}; var GoogleMaps = { map: null, mapZoom: (DrawingManagerData == "" ? 4 : DrawingManagerData.mapZoom), mapCenter: (DrawingManagerData == "" ? new google.maps.LatLng(24.886436490787712, -70.2685546875) : new google.maps.LatLng(DrawingManagerData.mapCenter[0], DrawingManagerData.mapCenter[1])), existingAreas: (DrawingManagerData == "" ? "" : DrawingManagerData.mapObjects), renderedAreas: [], drawingManager: null, markerIcons: { "regular" : "http://icons.iconarchive.com/icons/icons-land/vista-map-markers/32/Map-Marker-Marker-Outside-Chartreuse-icon.png", "hovered" : "http://icons.iconarchive.com/icons/icons-land/vista-map-markers/64/Map-Marker-Marker-Outside-Azure-icon.png"}, init: function() { //Define Map Center View var mapOptions = { zoom: this.mapZoom, center: this.mapCenter, mapTypeControlOptions: { mapTypeIds: [google.maps.MapTypeId.ROADMAP,google.maps.MapTypeId.TERRAIN, google.maps.MapTypeId.SATELLITE] }, mapTypeId: google.maps.MapTypeId.TERRAIN }; this.map = new google.maps.Map(document.getElementById('map-canvas'), mapOptions); //draw existing areas this.drawExistingAreas(); }, drawExistingAreas: function() { for (var i in this.existingAreas) { //handle polygons if (this.existingAreas[i].type == "polygon") { var paths = []; for (var point in this.existingAreas[i].coordinates) { paths.push(new google.maps.LatLng (this.existingAreas[i].coordinates[point][0], this.existingAreas[i].coordinates[point][1])); } var area = new google.maps.Polygon({ paths: paths, strokeColor: '#FF0000', strokeOpacity: 0.8, strokeWeight: 2, fillColor: '#FF0000', fillOpacity: 0.35, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); area.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } //handle markers if (this.existingAreas[i].type == "marker") { var position = new google.maps.LatLng(this.existingAreas[i].coordinates[0][0], this.existingAreas[i].coordinates[0][1]); var marker = new google.maps.Marker({ position: position, icon: GoogleMaps.markerIcons.regular, title: this.existingAreas[i].title, type: this.existingAreas[i].type }); marker.setMap(this.map); this.drawLabel(this.existingAreas[i]); } } }, drawLabel: function(object) { var marker = new MarkerWithLabel({ position: new google.maps.LatLng(object.coordinates[0][0], object.coordinates[0][1]), map: this.map, labelContent: object.title, labelAnchor: new google.maps.Point(30, 20), labelClass: "drawing_manager_read_only_label", // the CSS class for the label labelStyle: {opacity: 1}, icon: "http://placehold.it/1x1", visible: true }); } } jQuery(function() { GoogleMaps.init(); });

שם בפולנית: Jarosław

שם בגרמנית: Jaroslau

שם באוקראינית: Yaroslav

שם בעברית: ירוסלב

שם ביידיש: יאַרעסלאָוו (Yareslov)

נתוני אוכלוסייה:

יהודים	כלל האוכלוסיה	השנה
מעל 4500	(?)	
4474	11422	
4820	18065	

	22660	5705
	23965	6154
	19973	6577
	22195	6272

קישורים חיצוניים: ספר יזכור ירוסלב
ירוסלב ב-JewishGen

הערות:

ירוסלב שוכנת על גדתו המערבית של נהר הסאן (*San*), אחד מיובליה של הויסלה, על הדרך המקשרת בין לבוב וקרקוב, כ100 ק"מ מערבית ללבוב וכ 25ק"מ צפונית לפשמישל. אין ידיעות ברורות על שנת ייסודה של העיר, אך שמה קשור ככל הנראה עם שמו של הנסיך הרוסי יארוסלאב "החכם" (1019-1054). במהלך המאות ה12 וה 13 נערכו מאבקים קשים בין הרוסים והפולנים על השליטה בחבל פשמישל, אשר הוכרעה בשנת1340לאחר כיבושיו של המלך הפולני קז'ימיר הגדול (*Wielki Kazimierz III*), אשר העניק לה זכויות מקומיות של עיר, ואף סיפח אליה שטחים. בין השנים1372-1378 קיבלה העיר זכויות חוקיות של עיר במודל מגדבורגי, אשר סייע רבות לפיתוחה של העיר. במהלך המאות ה16-15 סבלה העיר מפלישות של הוולאכים והטטארים ובשנת1502 חרבה העיר כמעט כליל. אך למרות זאת, ירוסלב הפכה מהר מאוד למרכז כלכלי, ובעיקר הירידים הגדולים שבירוסלב אשר משכו אליהם סוחרים ממדינות רבות מספרד במערב ועד פרס במזרח. מיקומה הגיאוגרפי על הדרך המרכזית, ועל גדת נהר הסאן השפיעו על מעבר סחורות דרך העיר. בעיר התפתח ענף כלכלי של בניית דוברות להובלת תבואה וסחורות לירידים שבדאנציג (גדאנסק), וכן ייבוא של סחורות מדאנציג. בראשית המאה ה17 מנתה ירוסלב כ 3000 תושבים, אך בימי הירידים התקהלו בה כ 30,000סוחרים. בשל כך, למרות פגעים רבים שפקדו את העיר מהלך המאה ה17 : מספר דליקות שכילו רכוש רב ונפש, מגיפות שהפילו חללים רבים, המשיך השגשוג הכלכלי של העיר עד למחצית השנייה של המאה ה17 . בשנת1631 נמנו בעיר כ 11 או אפילו 20 איגודים מקצועיים בכ24 תחומים שונים, ובתי מלאכה רבים. עם זאת, החל מן המחצית השנייה של המאה ה 17, התנפלויות הקוזקים ופלישות השוודים וההונגרים, הביאו לפגיעות אנושות בעיר ולירידה מתמדת במצבה הכלכלי.

קרא עוד...
הכיבוש האוסטרי של גליציה ב1772 לא היטיב עם העיר, אשר נותקה מקשרי המסחר עם חלקי פולין המערבית שעברה לידי הפרוסים, והחלה עזיבה של סוחרים את העיר. אמנם, בראשית המאה ה19 החל מפנה במעמדה של העיר, אשר הוכרזה כעיר חופשית, וכבירת הנפה. קו הרכבת שהוקם בין קרקוב לפשמישל עבר דרך ירוסלב. ענף ההנעלה התפתח בעיר במהלך אותה התקופה, ובמפקד משנת1881 נמנו בעיר כ 400 סנדלרים וכ 300 מספקי שירותים לענף כלכלי זה. בנוסף, משנת1867 ועד פרוץ מלחמת העולם הראשונה, התבצעו בעיר בהתמדה עבודות תשתית משמעותיות: בין השאר, יושרו מגרשים ורחובות, וב1900הותקנה תאורת גז ברחבי העיר. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, הפך נהר הסאן לקו החזית בין הצבא האוסטרי והרוסי, והעיר עברה פעמיים מיד ליד. זו כמובן השפיעה קשות על האוכלוסיה שנותרה בעיר, והביאה להרס רב.

היהודים

כבר בשנת1464 ידוע לנו על יהודים המתגוררים בירוסלב, אך היישוב היהודי בעיר לא התפתח ובשנת 1561 מתגוררים בעיר רק שני יהודים. מדוע לא התפתח היישוב היהודי עד אז? קשה לדעת. אך בשנת1571 קבעה בעלת העיר שלא יינתן ליהודים לשבת בעיר, למעט שתי משפחות. איסור שכזה הוחל בערים שונות בפולין, אך בירוסלב החוק בנושא זה הוקפד היטב, ואף המלך יאן סובייסקי, הידוע בסבלנותו ליהודים חידש את זכותה של העיר בעניין זה בשנת1676. בשנת שס"ח (1608) מספר ר' מאיר (מהר"ם) מלובלין שאין בירוסלב ספר תורה ובית כנסת, ולכן הביאו ספר שכזה מפשמישל, לטובת ועד ארבע הארצות שהתכנס ביריד בירוסלב. היהודים התיישבו בעיקר בפרברים של העיר, ובפרבר פלקין האוקראיני נוסד בית הכנסת ובית העלמין היהודי. למרות האיסור בשנת1613 מתגוררים בירוסלב 5יהודים, ובמחצית המאה נזכרים בתעודות מספר שמות יהודיים כחוכרי טחנות קמח, מס ומכס. במחצית אותה המאה כבר התארגנו מספר בעלי מלאכה יהודיים באיגודים מקצועיים הדומים במבניהם לאלו הנוצרים, אליהם יהודים היו מנועים מלהיכנס.

הקמת בית העלמין הראשון של יהודי ירוסלב בראשית המאה הי"חצ היווה צעד משמעותי בעצמאותה של הקהילה, שהייתה כפופה לקהילת פשמישל משנת1638 . בשלהי המאה הי"ז היו כבר מספר סוחרים יהודיים גדולים, ובהם סוחרי תבואה, מזון, עורות וטקסטיל אשר היו בקשרי מסחר עם השווקים בדאנציג. בשנת1723 מעיד עירוני נוצרי מירוסלב ש'בתוכנו אין אף סוחר נוצרי אחד, היהודים מנהלים את כל המסחר'. התפתחות היישוב היהודי בתקופה זו הביאה גם לחיכוכים קשים בין התושבים היהודיים לבין שכניהם הנוצריים. היהודים החלו רוכשים בתים ואט אט נוצר רחוב היהודים בעיר. המתיחות הגיעה לשיאה בשנת1686 אז נאלצה המלכה מריה קז'ימירייה להתערב אישית ולפתור את הסכסוך בין הצדדים, ובשנת 1687הוצא צו המגביל את מקומות היישוב של היהודים. סביר להניח שבאותה התקופה כבר נבנה בית הכנסת, אף שאין הוכחות ברורות לכך.

למרות שגם העיר ירוסלב נכבשה בידי הקוזאקים של חמלניצקי במהלך מאורעות ת"ח-ת"ט, היהודים שבעיר לא נפגעו, זאת למרות שתושביה הנוצריים של ירוסלב נשדדו, הכנסיות והמנזרים בעיר נפגעו וכמעט שהוצתה כל העיר. האגדה מספרת שהיהודים בירוסלב ברחו מן העיר מבעוד מועד וחזרו לאחר חלוף הסכנה.

הקהילה היהודית בירוסלב התפתחה אמנם באיטיות, אך למרות זאת היו ירוסלב ולובלין מקומות ההתוועדות העיקריים של ההנהגה היהודית בפולין-ליטא. ירוסלב זכתה לזה בזכות הירידים הגדולים שהתקיימו בה בחודשי הקיץ. במהלך ההתוועדויות הללו הוכרעו סכסוכים בין קהילות, נקבע גובה תשלום המס של כל קהילה, נקשרו קשרי שידוכין בין האריסטוקרטיה של הקהילות, יושבו מחלוקות הלכתיות, תוקנו תקנות ועוד.

בשנת1737 הואשמו יהודים בירוסלב ברצח של נערה נוצריה לצורכי פולחן, וכמה מהם הודו לאחר עינויים קשים במעשה, והוצאו להורג באכזריות. אחד מהם איבד עצמו לדעת תוך כדי החקירות. עם זאת, במחצית המאה הי"ח ידועים לנו שיתופי פעולה בין מסדרי הישועים מפשמישל עם יהודים מירוסלב והסביבה, במסחר ויצוא של עץ למערב אירופה.

רבה הראשון של ירוסלב היה ככל הנראה ר' ישעיה ב"ר נתן נטע מקרקוב, שהיה רבה של ירוסלב עד שנות התשעים של המאה הי"ז, בתקופה בה הייתה העיר כפופה לקהילת פשמישל וכך גם רב העיר. עד שנות השמונים של המאה הי"ח כיהנו בעיר מספר רבנים, בניהם ר' זכריה מנדל פרנקל, תלמידו של ר' אלימלך מליז'נסק ומחבר קובץ ההנהגות החסידית 'דרכי צדק'. עם הכיבוש האוסטרי השתחררה סופית קהילת ירוסלב משלטונה של קהילת פשמישל, והוכרה כקהילה עצמאית בשנת1774 , ובשנת1785 הוכפפו אליה גם היהודים שחיו בכפרים הסמוכים. רבה הראשון של קהילת ירוסלב העצמאית היה ר' משה יהושע הלוי הורוויץ, ועד1820 כיהנו בעיר עוד 4 רבנים, ביניהם שניים מחתניו של ר' זכריה מנדל הנ"ל. בתקופתו של אחד מהם, ר' נפתלי הירץ חריף, נבנה ונחנך גם בית הכנסת הגדול בשנת1811 שהיה בית הכנסת הראשון שנבנה בתחומי העיר. בסוף המאה הי"ח גדל בעיר ר' יעקב משולם אורנשטיין מחבר הספר 'ישועות יעקב', שפעל בעיר ועסק בהוראה עד שנתמנה לרבה של ז'ולקווא ולאחר מכן היה רבה של לבוב. שתי התנועות – החסידות וההשכלה הכו שרשים בירוסלב. עוד באמצע המאה הי"ח שניים מתושבי ירוסלב: ר' אהרן ירוסלבר טוגנדהולד ור' אהרן פרידנטל היו מידידיו ותלמידיו של משה מנדלסון בגרמניה ואף השתתפו עמו במלאכת ה'ביאור' של התנ"ך לגרמנית. הללו שבו בסוף המאה הי"ח לפולין והשתתפו בהקמת מוסדות ההשכלה בגליציה. בראשית המאה הי"ט פעל בירוסלב המשכיל יצחק ארטר שהיה לימים מורה בבית הספר של יוסף פרל בטרנופול. בעיר פעל גם המשורר אריה ליב קינדרפריינד מזמושץ' והחל משנת1845 עמד בראש הקהילה היהודית בירוסלב הרופא ד"ר מאוריצי פרנקל, שהיה פעיל מאוד בהפצת ההשכלה בקהילה בירוסלב. בשנת1864 כאשר נפטר רב העיר, ר' יצחק יעקב הורוויץ, ביקשו משכילי העיר למנות רב בעל אוריינטציה 'מתקדמת', אשר ידרוש בציבור בגרמנית וברוח ההשכלה. רק בשנת1870 נתמנה ר' שמואל ואלדברג אשר הסתכסך עם ראשי הקהל ופוטר מתפקידו לאחר שנה, והוחזר לתפקידו רק לאחר תערבות של גורמים מחוץ לקהילה. עם זאת, המשיכו לפעול בעיר מספר אישים בעלי אוריינטציה של חסידות ולמדנות כר' שמעון מרילס (ירוסלבער), רבי מנדל חסיד שהיו ידועים כבעלי מופתים וכלמדנים, ואף בין משכילי ירוסלב נמצאו למדנים כר' וואלף וילר מחבר הספר 'בנימין זאב אחרון' שנדפס בשלושה כרכים בירוסלב ופשמישל (1899,1900,1903), ובו שאלות ותשובות בהלכה וחידושים בתלמוד.

במחצית השנייה של המאה הי"ט התרחשו מספר אירועים דרמטיים שהשפיעו על הקהילה בירוסלב. ב25 במרץ 1869 פרצו פרעות ביהודי ירוסלב בידי קבוצת בריונים שהשתוללו ופגעו ברכוש יהודי עד05 באפריל. השלטונות המקומיים מנעו מן הצבא להתערב, ורק בלחץ חיצוני הופעל כוח לדיכוי המהומות. באותה העת ביקש ראש העיר למנוע מן היהודים מלהשתתף במכירות פומביות בעיר. אמנם, הקהילה היהודית בירוסלב המשיכה לגדול למרות זאת, ובשנת1872 מספר היהודים בעיר היה כ4500 נפש. באותה השנה החזיקה הקהילה בבית חולים יהודי, אשר הכנסות בית המרחץ שימשו להחזקתו. בשנת1874 כאשר לראשונה הורשו יהודים להשתתף בבחירות למועצת העיר, נבחרו 12 נציגים יהודיים מתוך 36 חברי עירייה. בשנת 1876 השתנה מבנה ועד הקהילה, ונבחרו באופן דמוקרטי 16 חברי וועד. עד שנת 1905נבנו בעיר בית מדרש חדש, בית זקנים, בית ספר ע"ש הברון הירש.

הפעילות הציונית בירוסלב התחילה כבר בראשית שנות ה90 של המאה הי"ט. הוקמה בעיר אגודת 'קדימה', חברה 'ארץ ישראל', וסניף של ארגון 'חברת יישוב ארץ ישראל'. עד לשנת1913 הוקמו מספר גדול של ארגונים וסניפים של מפלגות ציוניות שונות כמו 'השחר', 'פועלי ציון', 'עבריה', 'המזרחי' ועוד. בשנת1906 הוקמה חברת 'ועד לתחיית שפת עבר', שיזמה קורסים לעברית ולמקצועות היהדות, ושנת1913 הוקם ארגון 'כינור דוד' להוראת מוסיקה.

מלחמת העולם הראשונה

במהלך מלחמת העולם הראשונה קיימה הקהילה היהודית קרן צדקה עבור מעוטי יכולת מכל העמים, ובשנת1917 הוקם בית יתומים. עם תום המלחמה פרצו מספר אירועים אנטישמיים בירוסלב, נופצו שמשות של מוסדות וחנויות של יהודים, וועד הקהילה התארגן ביחד עם המפלגות הפוליטיות השונות בכדי להילחם בתופעה. בשנת1921 נפנתה הקהילה לבחירה של רב לעיר, אשר הייתה ללא רב במשך15 שנה. לרב העיר נבחר הרב יצחק שטינברג שכיהן בתקפיד זה עד לחורבנה של ירוסלב במלחמת העולם השנייה. בתקופה זו פרחו מוסדות תלמוד התורה בעיר, שמנו אז כמה מאות תלמידים, ובשנת1923 הוקמה ישיבה קטנה בירוסלב. הרב שטינברג עמד גם בראש קופת גמילות החסדים שבעיר, אשר סיפקה הלוואות ללא ריבית עבור סוחרים ובעלי דוכנים. הרב שטינברג גם פעל למען חיילים יהודיים ששרתו בצבא הפולני בבסיסים הרבים שסביב ירוסלב.

מבחינה כלכלית יהודי ירוסלב המשיכו להחזיק בחלק הארי של כלכלת העיר, וכ80% מכלל המפעלים בעיר היו בבעלות יהודית או בשותפות של יהודים. בעיר התקיימו באותה התקופה גם מספר אירגוני ספורט: 'מכבי', 'דרור' ו'הפועל'. במועצת העיר שבין שתי המלחמות כיהנו ב1928 כ 16 נציגים יהודיים מתוך 48 , ומהם שניים שמשו בתפקיד ממלא מקום ראש העיר. בבחירות האחרונות בשנת1939 הציגו מועמדות 2מפלגות יהודיות, בראש אחת מהן עמד הרב שטיינברג ברשימה שכללה גם קומוניסטים יהודיים וכמה מתבוללים.

מלחמת העולם השנייה

עם פרוץ המלחמה הופצצה ירוסלב וחלק מתושביה היהודיים ברחו מזרחה אל שטחי ברית המועצות, ברובם צעירים. לאחר כשבוע התפנו מן העיר מוסדות השלטון הפולני, והחלו מעשי שוד של המוסדות השלטוניים ושל חנויות, בעיקר של יהודים. עם כניסת הצבא הגרמני הנאצי לעיר הוכרחו היהודים לספק כוח אדם לעבודות כפייה, וכן חוייבה הקהילה וראשיה לשלם כופר כספי גבוה ולשם כך נלקחו כבני ערובה כ50 מבני הקהילה ומנהיגיה. הללו גורשו מן העיר מזרחה מייד עם תשלום הכופר, וחלקם נרצחו בדרכם לעברו המזרחי של נהר הסאן, ובניהם גם יו"ר הקהילה אלימלך רייך. כשלושה שבועות לאחר הכיבוש הגרמני רוכזו היהודים במגרש הספורט הפולני 'סוקול' עם ציוד מועט. לאחר שנשדדו מהם דברים יקרי ערך גורשו היהודים (כ7000 איש) לעברו המזרחי של הסאן, כאלו שנותרו בעיר גורשו לברית המועצות במהלך השבועות הבאים. רבים מהם גורשו לעומק ברית המועצות בשנת1940-1941 , לסמרקנד שבאוסבקיסטן ולהרי אורל. רק חולים ונכים נותרו בעיר, אליהם הצטרפו גם חיילים יהודיים מן הצבא הפולני שחזרו מן השבי. הללו נכללו תחת יודנרט איזורי שמקום מושבו היה בלנצהוט, ובראשו עמד יהודי בשם רוטנברג. ביוני1942 גורשו אחרוני היהודים מירוסלב לשינובה וגורלם היה כגורל יהודי שינובה. לאחר המלחמה חזרו חלק מן הניצולים מיהודי ירוסלב לעירם, אך מעשי רצח שונים בסביבה של ניצולים בידי כנופיות לאומניות פולניות הביאו לנטישתם את העיר.

(רועי גולדשמידט)

מקורות:

יצחק אלפרוביץ (עורך), ספר ירוסלב: גל-עד לזכר עירנו, תל אביב תשל"ח

פנקסי הקהילות, ג, יארוסלאב, עמ'213-220.

ישראל היילפרין, פנקס ועד ארבע ארצות: שמ"א-תקכ"ה, מהדורת ישראל ברטל ותוספת מבוא מאת שמואל אטינגר, ירושלים תש"ן.

גרשון דוד הונדרט, גאולה קטנה ומעט כבוד: החברה היהודית בפולין-ליטא במאה הי"ח, ירושלים תשס"ח.

יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא, ירושלים תשנ"ט.

מאיר וונדר, 'רבי שמעון מירוסלב', המעיין יג (תשל"ג), עמ'59-67.

ראי\ה מידע נוסף על קהילת ירוסלב באתרמסע לגליציה

אזור היסטורי-תרבותי: Western Galicia

פריטים רלוונטיים לקהילה

כותרת	סוג הפריט	שנה
"Umowy prywatny", oraz kwity, kontrakty i akta ...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1628 עד 1759
"О лицах иудейского вероисповедания, служащих...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1915
"О неблагонадежном элементе Галиции", в т.ч. ...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1915
- Wahl von Rabbinern und Bewerbern zur Gemeinde...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1834
1. Doniesienia o pogromach i incydentach antyse...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1881
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1898
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1882
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1882
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1882
1. Okólniki, sprawozdania, korespondencja i inn...	אינדקס מהארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי	1898

פריטים נוספים

Source URL: http://www.jgaliciabukovina.net/he/node/111125?order=title&sort=asc